

NÉPOLVASÓTÁR

SZÉPIRODALMI
ÉS
TUDOMÁNYTERJESZTŐ
HETILAP

Főszerkesztő:

MEZŐFI VILMOS.

SZERKESZTŐSEG ÉS KIADÓHIVATAL:

Budapest, VII., Garay-uteza 32.,

a hová a megrendelések intézendők.

ARTALOM: A házasságokról. (Hermann Antal dr.) — Kik az összeesküvők? (Palágyi Lajos.) — A fejlődés utján. (Fekete József.) — Dózsöldy Tuhutum gróf, — nincs megelégedve a földműveseivel. — Excelsior. (Dété.) — Péter Naplopó titkos gondolatai — Miért? (Zempléni Árpád.) — Különfélék. — Világkrónika. — Gazdaság.

Egyes szám ára 10 kr.

Előfizetési ára negyedévre 1.20 kr., félévre 2.40 kr.

 Megjelenik minden vasárnap.

Világkrónika.

Elpusztult község. Nagy-Bereg községben tűz ütött ki és az egész község elpusztult. 58 ház és 125 melléképület égett le.

Szélvihar. Aradon a minap olyan szélvihar volt, a mely az összes veteményekben és gyümölcsökben nagy kárt tett.

Kettérepesztett torony. Ungváron a menykő beütött a gör. kath. templom tornyába és a tornyot kettérepesztette. A torony valószínűleg le fog dűlni.

Nagy bányász-sztrájk. A seeschani Rhon-féle bányában 900 munkás sztrájkol. A sztrájkanyag két század katonaság vette körül.

Megfojtotta gyermekét. Hangos torontálmegyei pusztán Ujhelyi béresné megfojtotta és elásta gyermekét. A kutyák azonban kikaparták.

Merénylet egy püspök ellen. Cambridgen washingtoni püspök ellen egy leány merényletet követett el. Revolvert ragadott és ezekkel a szavakkal: „*Meghalsz nyomorult csábító!*“ ötször egymásután rálőtt. A püspök megsebesült, de nem halt meg.

Hat falu leégése. Westfaliában hat falut emésztett el a tűz, a mely egy inasfiu gondatlanságából eredt. A lakosok a falvakban többnyire bennégtek.

Gyilkos gyáros. Marsaillesben egy gyáros meggyilkolt egy asszonyt szerelmi féltékenységből. A gyárost, a kinek tíz milliója van, átadták a bíróságnak.

Baleset. Toledóban egy tíz méter hosszú zászlórud, a mely egy kiránduló helyen volt, eldőlt és három embert maga alá temetett.

NÉPOLYASÓTÁR

4. szám.

Budapest, 1898. május 22.

III. évfolyam.

Felelős szerkesztő és kiadó: L. SZEDERKÉNYI NÁNDOR.
Szerkesztőség és kiadóhivatal: Garay-utca 32.

A házasságokról.

Irta: *Hermann Antal dr.*

„A népvizsgálat az emberi társadalom fejlődésének minden fokán saját egyéni nézeteink és hajlamaink korlátozására tanít és csakis így ismerhetjük meg helyesen az emberiség társadalmi fejlődésének menetét és a benne uralkodó törvényeket.“
A kereszténységtől, illetőleg az esketési taksát leső papoktól ránk tukmált házassági fogalmak ugyancsak cserben hagynak a házasság fejlődése menetének kutatása közben.

A házassági viszony későbbi ismeretes alakjának csirája alig ismerhető meg. Némely népnél manapság is a házasság nagyon lazán és szertartások nélkül kötötték s fölbontása époly könnyen hajtatik végre. Így például Abessziniában a házasság csupán tetszés szerinti egyesülés, a mely mindaddig tart, míg mind a két fél inyére van s mihelyt egyik vagy másik fél akarja, a viszony a hatóság hozzájárulása nélkül azonnal felbontható. Az amatora néptörzsnél a rendes házasságon kívül divatos a többnejűség is, melyre bizonyos, előre meghatározott időre lépnek. St.-Thiagó sziget lakói, ámbár a keresztény vallást követik és katolikus szertartás szerint kötik a házasságot, azt semmi kötelezettséggel járó, bármikor fölbontható frigynek tartják. Szenegál lakóinál a házasság a legesekélyebb okból fölbontható és így náluk a szokásos egynejűség mellett is a nemi közösség uralkodik.

E laza frigyekhez, melyeket a legnagyobb önkénnyel kötnek meg és bontanak föl, közel állanak a próbára és bizonyos előre meghatározott időre kötött házasságok.

Ez a forma is nagyon el van terjedve. Nehány indián törzsnél a fiatal ember egy éjszaka a leánnyal van. Ha ez aztán megtetszik neki, a következő nap nála marad s aztán nem szabad többé elhagynia a leányt, a ki törvényes nejének tekintetik. Ugyanez az eljárás több afrikai néptörzsnél is, sőt több népnél a házasság csak akkor lesz törvényessé, ha a nő teherbe esik.

Még különösebbnek tetszik az előre meghatározott időre kötött házasság, melynek magyarázata az, hogy az illető férfiak utazások közben különböző helyeken hosszabb-rövidebb ideig tartózkodnak. Ammunius Marcellinus római író említi, hogy az ósaráboknál ilyen házasság létezett, mely még Mohamed idejében is divatos volt. Afrikában és néhány sarkvidéki népnél az ilyen házasságok nagyon el vannak terjedve, sőt a messze keleten, például Kinában huzamosabb ideig élő európaiak törvényes formájú időleges házasságot kötnek benszülött, tisztességes leányokkal, kiknek értékét ez a viszony egyáltalán nem csökkenti.

E felszínes frigyekkel szemben, melyekben semmi általános társadalmi tényező nem jut kifejezésre, állanak a házasság ama formái, a melyek törvényes erővel és állandó tartalommal bírnak. A házasságnak három ilyen formája ismeretes: egy nőnek a frigye több férfivel (polyandria), egy férfi frigye több nővel (polyginia) s végül a házasság azon formája, melyet mi mindig az egyedül helyesnek tartunk: a monogamia, azaz egy férfi frigye egy nővel.

A polyandria, vagy sokférjűség a prostitucziótól (kéjvelés bárkivel) annyiban különbözik, hogy egy nő bizonyos meghatározott férfiak kizárólagos neje és a szokás szerint a gyermekek atyjának a legidősebb férfit tekintik. Mindamellett polyandria és prostituczió alkalmilag nagyon közel állanak egymáshoz, mivel néhány népnél a nőnek meg van engedve, hogy férje mellett magának tetszés szerint kedveseket tartson.

A régi Indiában a polyandria, ha nem is általánosan, de mégis helyenkint divatos volt. Strabo szerint nemcsak az ósarábok, de a médusok is polyandriában éltek. S Caesar szerint az ós britteknél (az angolok elődei) egy nőnek rendszeren 8—10 törvényes férje volt és az ezen házasságból származó gyermekek azéi voltak, a ki a nővel legelőször frigyre lépett.

Az ósaráboknál a nő szintén 10—12 férjet birt.

Unalaska szigetén szintén gyakori eset, hogy egy nőnek két-három törvényes férje van. Uj-Kaledóniában, a Kanári-szigeteken, az Orinokó partján lakó néptörzseknél, a bantu-törzsnél és számos népfajnál a többférjűség ma is a házasság egyedül érvényes formája. Hogy a polyandria némely népnél mi okok folytán keletkezett, arra eddigelé még nem birunk kielégítő magyarázattal. Lefourneau szerint a polyandria olyan nép körében támadhatott, a melynek több férfi, mint nőtagja volt, mivel a leánygyermekek legtöbbjét születésük után nyomban föláldozták.

A polyandria némely népnél némileg a monogámiához közeledik, a mennyiben t. i. az első férjet, a ki mint legelső vette el a nőt, rendszeren főférjnek tekintik. Az Aleutáknál pl. a második férj csak akkor gyakorolhatja férji hatalmát, ha a főférj messze vidékre vadászatra, halászatra indult. Mihelyt ő visszatér, a második férjnek semmi köze a nőhöz. Nukahi-

vában a leányt két férfi kéri meg, kik közül ő választ egy férjet és egy kisegítő férjet. A ladakiaknál, ha egy családban több fivér van, csak a legidősebbik vesz magának egy nőt, a kit tetszése szerint fivéreinek is rendelkezésére bocsát. Ó-dán törvény szerint a férjnek meg volt engedve, hogy távollétében más férfinak engedje át nejét; de ezt, ha házasságtörő volt, bármikor büntetlenül megölhette. Isnomer német költő (1475—1535) említi, hogy Németalföldön a házigazda nejét akárhányszor rendelkezésére bocsátja vendégének. Piccolomini a 15-ik század közepén és Aeneas Sylvius, a későbbi pápa, írják, Bécsben minden polgár, ha főuri látogatója van, saját nejét bocsátja annak rendelkezésére. *)

Kik az összeesküvők?

*Halld, halld, te vak, botor ömög,
Egy titkot tárok föl neked :
Míg te gyanútlan dolgozol,
Más összeesküvést kohol.
S amerre jársz, amerre kelsz,
Sok összeesküvésre lelsz.
Kik ők s ki ellen törnek ők,
A gonosz összeesküvők?*

*Nézd kényurak kevély lakát,
Függöny takarja ablakát.
Ott ama függönyök megett
Szövik a titkos terveket,
Ott él pár cselszövő család,
Ott fő sok terv, sötét, galád. —
A te vesztedre törnek ők,
A gonosz összeesküvők.*

*Szegény nép, szenvedsz szóltanul,
És verejtéked porba hull,
És legszebb terved füstbe száll,
És merre jársz, csak puszta vár,
És munkád, eszméd mit sem ér,
És nem tudod okát : miér' ?
Hej, ők okozzák, ők, csak ők
A gonosz összeesküvők.*

*Bármily dicső is hű fiad,
Csak sorvad baj, nyomor miatt.
Míg sok alanti csúf kölyök
Úrrá lesz a világ fölött.
És a sok bányut és hülyét
Polczra csempészik gaz szülék.
Igy játszanak ki téged ők,
A gonosz összeesküvők.*

*Az összeesküvők azok
A ranggal született gazok,
A kik élni nem engedik
A nép nemes, nagy gyermekit,
Kik bitorolnak koronát,
Mit isten csak nagyokra szánt.
A született vezérek ők,
A gonosz összeesküvők.*

*Az összeesküvők azok
A kincs révén hatalmasok,
Kiket nem szellem, ész emel,
Kalmárság vitt magasba fel,
A kik kitűrik a nagyot,
Mert égi kincseket kapott.
Al-kincs szemfényvesztői ők,
A gonosz összeesküvők.*

*) A házasság történetének ez a részlete is bizonyítja, hogy nem igaz a papok az az állítása, hogy a házasság szentség, a mely isteni kinyilatkoztatás eredménye. A házassági formák, a mint látjuk, mindenütt különbözők. A gazdasági viszonyok, szokás és hagyományok szabályozzák.

*Az összeesküvők azok
A rangcsempésző ravaszok,
Kik az igaz bölcsek helyett
Hajhásznak díszet, magas helyet,
A kik bujkálva fölfelé,
Hajlongva lépnek trón elé.
A rang kapaszkodói ők,
A gonosz összeesküvők.*

*S mind összeesküvők azok
A czudarok, a pimaszok,
Kik a uagyot nem szívelik,
Lángészre fogukat fenik.
Ők Isten ellen küzdenek,
Az irigyek, a kicsinyek.
Rendbontók és lázítók ők,
A gonosz összeesküvők.*

*Mert van e földön egy örök
Isteni rend minden fölött :
Hogy az legyen köztünk vezér,
Ki mindnyájunknál többet ér!
Bujtogató és lázító,
Ki úr, bár szolgának való.
Ők a méltatlan ranglesők
A gonosz összeesküvők.*

Palágyi Lajos.

A fejlődés útján.

Irta: Fekete József.

Már akárhogy restelljük a dolgot, annyi bizonyos, hogy a majmok esontváza, koponyája, sőt agya is olyan mint a miénk. Némelyiknek fején a haj, az éneklő majomnak a hangja, a hosszú orrunak az orra, a csimpáznak és gorillának a szeme, az arczkifejezése hasonlít az emberéhez. Az is bizonyos, hogy a sertés, a tehén, a tengeri nyul és az ember magzatja között alig van különbség és a születés előtt rövid idővel külső alakjukat össze lehetne téveszteni, olyan hasonlók egymáshoz.

Az öreg Camper tehát hiába méregette és hasonlított össze — az emberi becsület megmentésére — még a század elején az ember és a majmok fején a szépségvonalat, mely az orang-utánag homlokától szájáig felülről lefelé rézsut, és az antik görög férfiú nemes arcán homlokától szemfogáig egyenesen esik.

Végre ez is csak szépészeti különbség, — mondják az állattudósok. Sokkal fontosabb az, hogy 1856-ban a Neander-völgy meszes sziklakövei alatt találtak egy őskori emberfejet, melynek alkata Schaafhausen tanár kutatásai szerint alighanem az embernek majomból való átváltozására mutat.

Ugy látszik, hogy a modern majomimádó tudósok maguk is érezték, hogy fejlődési teoriájuk bizonyításához egy közbeeső, átmeneti majomemberre van szükségük. Mert a fajok nem ugorhatnak át minden fokozat nélkül egymásba. Majomból még hirtelen sohse lesz ember és tehén vagy sertés sohasem szült még nyulat. A fajok egymással sohasem keverődnek. Egymásból sohasem keletkeznek. A külső hasonlóság felületes bizonyíték.

De nem akarunk most erről vitatkozni. Elfogadjuk a fejlődést. Sőt tudjuk, hogy még az emberi fajok között is óriási eltérések mutatkoznak. Az ausztráliai ős szigetlakók, nemünk e legrégebb élő alakjainak erkölcsi szokásai sok tekintetben még alantabb állanak, mint a mi jól nevelt házi állataink családi erkölcei. A pápua néger és a civilizált német között nagy a különbség. Körülbelül olyan, mint az őskori védelmi eszközök; a nyíl, tegez, kőfejsze, buzogány és a Nobel-féle dinamit-patrónok között.

De mit bizonyít mindez? Hogy fejlődés van a világon.

A monerák ős szerves anyagától az egysejtű véglényekig, a zoofitáktól (növényállatok) a férgekig, a puhányoktól a gerinces állatokig, a koponyanélküliektől az emlősökig, az erszényesektől a majomig és ezektől az emberig — bizony hoszu ut.

Nehéz felmérni a hosszát. Az elejét se ismerjük, a végét sem. Mi lesz az emberből a jövőre? Lesz-e a majomból olyan ember valaha, mint mi vagyunk most? Ki tudná azt megmondani. De hogy az örökös fejlődésben nincs megállás, az bizonyos.

Carus kedves naivsággal azt jósolja, hogy a fejlődés útján az embernek okvetlen angyallá kell válni. Ő anatómiai szempontból már látja is a szárnyak kezdetét a háton, lapoczkánkon.

Amint a halak, hüllők, csuszó-mászók és erszényes állatok megelőzték a majmot, úgy az örök haladás törvénye szerint az ember is egy magasabb fejlődménynek kiindulási pontját jelenti. Tovább kell haladnunk.

De hová fogunk jutni? Mi fejlődhet még az emberből? Mivé válhat még testileg az emberi állat? Erősebbek, magasabbak vagy szélesebbek leszünk? A nagyság nem határoz és nincs befolyással az élet energiájára. A nagy elefánt szelidebb, mint a kis patkány, a gyöngye folyondár magasabb mint az erős czédrus, egy koczka gránitkő keményebb és többet kitart, mint egy homokhegy.

Vagy másképpen fejlődhetik még a testünk?

A szervezetünk lesz finomabb? A vérkeringésünk gyorsabb? Az idegeink, érzékeink finomabbak? Lehet. Ebben az irányban eddig is fejlődtünk. Sőt bizonyos, hogy érzékenységünk történelmileg fejlődik.

A régi görögök nem láttak még annyi szint, mint mi. Azért gyarlók képeik. A mi festőink ahhoz képest csodálatos színárnyalatokat tudnak produkálni. A hangszínek is szaporodtak az ős rómaiak óta. Mutatja a mi művészi zenénk, melylyel ők nem bírtak. De a sziu-indiánusok még ma se értik meg Beethoven szonátáit és az ő tam-tam zenéjük megsiketíti a mi finomabb hallásunkat. Mert a történelmi fejlődés az élő nemzedék között sincs befejezve.

A mivelődés nem egyetemesen halad. Vannak köztünk olyanok, kik még a tudatlan ókorban élnek. És vannak zsenik,

kik háromszáz évvel megelőzik korukat. Bagehot kitünő szociológus az ő angolországi megfigyeléseiben úgy találja, hogy együtt él most is az ó-, közép- és ujkor a modern társadalomban. Ugy érintkeznek az emberek egymással, mint testvérek, jó barátok, meghitt bizalmas ismerősök. Pedig századok választják el őket egymástól.

A haladás tehát folyton folyik.

Vannak faji és gyakorlati ügyességek is. A japánok tapintása például finomabb, mint az európaiaké. Ők egy akkora kis darab papirosból, amit mi már meg se birunk fogni, ujjainkkal még százféle madarat és virágot tudnak összehajtogatni. A magyar alföldi juhász ezer birka közül is ki tudja szólítani azt az egyet, amelyikkel dolga van. A hentes pedig pusztán szemmel egy kilogrammig fel tudja becsülni a hizó állat súlyát.

Érzékeinket kiművelhetjük minden irányban. De annak is van határa. A lehetőségen túl nem mehetünk. Testünkkel, érzékeinkkel, idegeinkkel bizonyos korlátok között mozgunk. Lehet, hogy az emberiség szeme egykor annyira kifejlődik, hogy a katódsugarakat mindig fogjuk látni. Lehet, hogy fülünkkel valamikor a fű növéseit is meg fogjuk hallani. Hogy olyan izeket és szagokat fogunk érezni, melyekről ma még halvány sejtelmünk sincs. Lehet, hogy testi fogékonyságunk százezer év múlva Darwin teóriája szerint át fogja változtatni egész szervezetünket. Hogy a mai clairvoyance, amit most idegbetegségnek tartunk, akkor természetes lesz. Hogy az asztrálestetek, melyek miatt most a spiritisztákat kinevetik, minden ember megerőltetés nélkül fogja látni. A telepátia, a távoli érzés normális állapotnak fog tartatni. Hogy mire a majom elér odáig, ahol mi most vagyunk, az ember a természet fokozatos létráján hihetetlen magasságra jut.

Csakhogy nem a testünkkel!

Mert a föld légkörén túl eljutni soha sem fogunk. A fizikai élet feltételeinek korlátait lerombolni nem tudjuk. Ahol megszűnik a testi élet lehetősége, ott megállit bennünket az anyag. A husommal repülni nem tudok. A körmömmel sziklát vájni nem lehet. A tüdőmmel levegő nélkül nem élhetek. A szívem működését bizonyos határon túl nem fokozhatom. A vérem forgását végtelenbe nem hatványozhatom.

Tehát az ember testileg nemfejlődhet határtalanul.

Hiábavaló volna nekünk a szárny. Testünk mozgását kineveti a villám. Husbörtönünkből ki nem szabadulhatunk. Sártestünket lefelé huzza a föld. Érzékeink lánczait le nem rázhatjuk. Idegeink hurjait szakadásig nem feszíthetjük. Lábaiinkkal nem érjük el soha az eget.

Az emberi állat testével már nem messzire juthat. Lomha anyagi képességeivel legfőlebb, ha átalakul. Szébb, ügyesebb, mozgékonyabb lehet. Ha finomabb lesz, gubót köthet, mint a selyemhernyó, kezének ügyességével elérheti a pók szövés-

művészetét, vibráló idegeivel a rovarcsápok érzékenységét, szorgalmával a hangyát és előrelátásával a méhet. De okosabb, bölsebb, mélyrelátóbb a testével soha sem lesz. Lelki tehetőségek nélkül az ember tehetetlen, röghöz kötött, korlátolt, gyenge és ostoba marad, mint pók, a hernyó, a bogár és a méh.

Micsodák tehát a mi kilátásaink a jövőre?

Az embert a teste nem viheti előbbre. Fizikai egyéniségének gyarapodásától nem sokat várhatunk. Állati életünk szűk ösvényen mozog. Haladásunk irányát csak a szellemi fejlődés végtelensége mutatja. Itt van az út, melyen elakadninem lehet, melyen nincsenek korlátok, mely tovább visz a magasba.

Ha van fejlődés a világon és nekünk is tovább kell fejlődni, akkor mi csak szellemi uton haladhatunk tovább.

Mert a mi testünk korlátolt, gyenge és törékeny. Szellemünk korlátlan, erős, ellenállhatatlan. Keresztültör sziklákon és évezredekken. Nem ismer tért és anyagot. Gyorsabban repül, mint a villám. Nem nyeli el az idő. Gondolatunkkal felszállunk a magas régiókba, hova nem követhet a test; érzéseinkkel leszállunk a mélységek fenekére, hova még nem jutott buvárharang.

Testi fejlődésünknek nincsen hosszú útja. Kilátásaink a fizikai életben nevetségesek. Csak szellemünk haladhat. Az emberiség jövője nem érzéki változásoktól függ. Ha csak szervezetünk, vérünk, idegeink és agyunk fejlődnének, nem messze esnénk a majmoktól. Hamar elérnének bennünket. Hiszen husuk, csontjuk, szervezetük hasonló a miénkhez. Érzékeink közösek. Csak az agyunk különbözik egy keveset. Az állattudomány azt mondja, hogy nekünk három homloktekervényünk van, nekik harmadfél; az emberi agy súlya legalább egy kilogramm, az övéké egy harmad kilogrammal kevesebb.

Tegyük ezt a harmad kilogrammot a mérlegbe. Hát csak annyi különbség van az ember és állat lelke között? Mi gondolkozunk, ők nem; mi beszélünk, ők nem. Mi találmányokkal kiegészítjük érzékeink fogyatékoságát. Ők meglevő érzékeiket se bírják felhasználni. Mi elvont fogalmakat alkotunk a világról a jogról, az erkölesről, a szépről, ők azt se értik, amit látnak. Nekünk lelkünk van, nekik ösztönük. Mi öntudatosan haladunk, ők csak botorkálnak. A mi utunk végtelen, az övék csak az istállóig vezet.

Pascal azt mondja: „Veszedelmes az emberrel elhítni, hogy az állathoz hasonlít, a nélkül, hogy megmutatnók neki saját egyéniségének nagyságát is.”

De még veszedelmesebb előle eltakarni a teljes valót.

Nincs okunk szégyenleni az igazságot.

Az igazság pedig az, hogy a testünk csak eszköze lelkünknek. Zongora, amelyen játszik. Vagy villanykocsi, amelyen halad. Ha a kerék eltörik, megáll a kocsi. De azért megszűnik a villamos erő is?

Dózsöldy Juhutum gróf nincs megelégedve a földműveseivel.

Mán megin ázok á szoczialisták. Most meg Olászsországbán csinálnák bájt. Minden országban letelepültek ezek á náplópók, de honnán jöttek? Mindig csak hállom, hogy *külföldi izgátók*, de hiszen külföldön is ázt mondják nekik, hogy külföldi izgátók. Németországban ázt mondják, hogy fránziá izgátók, Fránkhonbán pedig, hogy német izgátók. No, mán én nem tudok kiokosodni ebből á dologból. Annyi bizonyos, hogy á nemes Dózsöldy grófoknak veszedelmes ellenségej és hogy nem szeretik nézni, hogy mi hogyan élvezzük áz életet minden gond és báj nélkül. De nem is értem, hol márádnák oly soká *á kivételes törvények*. Bismárek már régen

ágyonütötte ezeket á felforgátókát s nálunk még nem ákadt senki, á ki kiirtottá volná.

*

Én mán nem is tudok hová lenni á felforgátóktól. Á kutyák sztrájkkrá bujtogatják földbirtokáimon, á földműveseket, á kik mán ábbá is hágyták á munkát. Ázt mondják, nem dolgoznák ók öt hátosért nápontá, mer áz nem elég, ábból á pénzből nem tudnák még szálonnát se venni. Há ádtá gáznációi, kell nektek szálonná? *Nem elég, hogy kenyere-
reték ván, disznók.* Örüljete, hogy Isten megengedte, hogy élhettek és nekünk szolgáltok. Májd betömetem ázt áz éhes gyomrotokát *golyókkál és puskáporrál.* Rongy, pimász népség!...

Excelsior!

— Elbeszélés a jelenből. —

Irta: *Deté.*

— Ti merítek nekem ázt mondani, hogy bolondság, a mit beszélek, ti, a kik soha sem éheztetek, a kiket nyomor soha sem gyötört. Könnyü nektek lenézni a tömeget, hogy lökdösödik, tiporja egymást eszeveszett küzdelmében. Valami ostoba véletlen tette, hogy jó sorsban születtetek és vétkeül rójátok fel a szegénynek, hogy nem volt ugyanakkora szerencséje.

— Nem a szegényt, az aljast vetjük meg.

— Az aljast? Beh derék egy szó! Mi vagyunk az aljasak, a nyomorultak, a megvetni valók. Kijutott bőven mindentől, a mire szükségünk van, nem tagadjuk meg magunktól

*1. sor
2. sor
3. sor*

egy kívánságunkat se, de bolondságnak mondjuk, ha arról beszél, hogy segíteni kell a nyomorultakon, magunkhoz kell emelni az aljasakat. Én vagyok a leggyávább köztetek. Ti belézülettetek a jó sorsba, nektek az jogos, megszokott dolog. De én éreztem az éhséget magamban, hónapokig, esztendőig. Én átéltem a nyomoruságot. Láttam az ^{szemmel} anyámat betegen, elhagyatottan feküdni és nem telt annyi, hogy rendesen táplálhatunk volna. Orvosságról szó sem volt. A nyomor ölte meg és az emberek kegyetlensége. Én meg, a fia, most drága szivart szivok, kocsin járok, előkelő klubban, kényelmes divánon terpszkedem. Igaz, megküzdöttem érte, de nem derekasabban, mint az a favágó, a ki nap-nap után, télben, hóban, dagadt kézzel, fagyos, megvérzett ujjakkal gyötri sanyarusághoz szokott testét. És az lenn marad mindig. Én a hullám tarajára kerültem. Mivel vagyok jobb nála, mivel érdemeltem többet. Csak a véletlen osztott nekem pazarló kézzel vagyont. Attól a másiktól fukarul megtagadja a mindennapi kenyeret. De ez így nem helyes. Érzem, tudom, hogy ez igazságtalan, és életem célja, legfőbb törekvésem, hogy az elnyomottaknak megadjam a segítséget. Egyenlőség a szociális világban. Nincs születési előjog, nincs öröklött vagyon, nincs egyenetlen felosztás. És ha elpusztulok is belé, a mi erőmben áll, meg fogom tenni.

— Rajongó vagy. Századot tévesztettél. A francia forradalom elején talán bujtogathattad volna a csöseléket, nagy ember válhatott volna belőled. Most csak azt ismételhetem, a mit előbb mondtam: bolondság. A mai józan korszakban nincs helye ilyen fanatizmusnak. Különösen neked nincs okod panaszra. Magad mondtad, hogy a hullám tarajára kerültél. Hát örülj neki. De ne káromold a szerencsédet.

— Bár ne lettem volna szerencsés! Higyjétek el, boldogabb voltam, míg kitüzött ezéllal, elérhetőért munkálkodtam. Most egész világgal kell szembezállanom. El fogok bukni, de a bukásom dicsőség lesz és milliók nyernek általa.

— Megállj! Gondoltál-e már arra, hogy miképp lehetne a terveidet megvalósítani. Tudod, hogy azok, a kik az előjogok birtokában vannak, önkénytelen nem mondanak róluk. Kényszeríteni akarod őket a lemondásra?

— Igen. Nem érzitek, nem látjátok, hogy készül a nagy változás. Megolvadt a föld a lábunk alatt. Eddig csak benn, mélyen a kérgen belül forrongott a tüztömeg. Most már hébe-korba kiesapnak a lángok. Még el lehet őket fojtani. De lesz idő, a mikor kitör az egész láva-tenger. És akkor elpusztul, tönkremegy, a mi korcs. Tudom, hogy szép szerével az ilyen óriási változás be nem állhat. Legyen hát háboru. Eletre-halálra. Folyjon a vér, duljon a fegyver; rablás, gyilkolás nyerjenek szabad folyást. Veszzen el az emberiség nagy része, a java megmarad. Mint a phönix, kel majd ki hamvaiból az új világ. Békesség a földön és jóakarát a felebarát iránt. Hadd legyen vége a nyomornak.

— A nyomornak? Hiszen a te erőszakos világfelforgató-sod több nyomort hoz majd az emberiségre, mint a mennyiről eddig fogalma volt.

— Az csak átmenet. Nagyon is sokáig tart ez az estélyi félhomály. Legyen már setét az éjszaka. Annál közelebb jutunk a reggelhez. En már látom a távol jövőben pirkadni a szabadság hajnalát. Lángbetűkkel van az égre írva: „Egyenlőség.“ A vérben ázó földből kihajt a méltányosság világa. A kifáradt ember hosszas küzdelme után megpihenve, ujult erővel, rugalmas életkedvvel néz a boldogság elé.

Nem mondott már neki senki sem ellent. Tudták, hogy meggyökeredzett benne a világmegváltás eszméje. És azt is tudták, hogy előbb-utóbb le fog mondani róla. Eddig még nem tett semmit; azonkívül nem volt titok előttük, hogy szeret egy lányt, a kinek a józanságát ismerték. Kabos Sarolta nagyon is józan volt. Olyan hideg biztonsággal hajtotta rabigájába a legesökönnyösebb fiatal embereket, hogy a kiro egyszer rávetette a szemét, annak nem volt többé menekvése.

A fiatal világboldogító ismerte az ideáljának ezt a tulajdonságát, még mielőtt szerette. Mást visszariasztott a veszedelem, őt vonzotta. Föltette magában, hogy megtöri a leányt. Megmutatja neki, hogy mégis erősebb a férfi. Önvesztére tört. Mikor belékerült a leány fénykörébe, elvakult ő is. Megégette a szárnyát Sarolta kaczérságának magasan lobogó lángján. Nem soká titkolhatta maga előtt, hogy szerelmes. Kivonni magát nem tudta, nem akarta. Ha már szeretnie kellett, gondolta, úgy hadd szeresse legalább ezt, a kinek daczos, erős lelke rokon az övével. Mindjobban közeledett hozzá. A leány nyilván sulyt vetett arra, hogy őt is fölvehesse a gyűjteményébe. Legalább kitüntetésben, kedvezésben nem volt hiány. A fiatal ember követte egy ideig vakon.

Elkábult a leány ragyogó szemétől, fényes, világító szellemétől. Öntudatát veszítve, rohant a csábító kép után. Egy időre elfelejtette, hogy kaczérekodnak vele. De aztán annál erősebben, hidegebben csapta meg a valóság szele, mikor észrevette, hogy egy másikkal játszsza végig Sarolta ugyanazt a komédiát, a mit vele is eljátszott. Annál sértőbb volt rá nézve az a gondolat, hogy kigunyolják, hogy nevetségessé tette magát, hogy nevetségessé teszik őt. Fellázadt, de nem birta a leányt egykönnyen elhagyni. Kiokoskodta, hogy vissza kell szereznie az elveszített kegyet. Olyan kaczer leány, mint Sarolta, nem tűri egykedvűen, ha egy nyilvános imádója egyszerre elhidegül tőle, a faképnél hagyja. Hát játszta a hideget. Majdnem a neveletlenséggel határos zárkozottságot színlelt. A leányt, a kin tényleg fogott az eljárás, majdnem hidegen utasította vissza. És kiment az utjából, elkerülte, a hol csak lehetett. Előbb-utóbb ugyis kérdőre fogja vonni, legyen hát meg mentől későbben. Nem volt önhitt ember, mégis úgy érezte, joga volt hinni, hogy Sarolta vele komolyabban bánt,

mint a többi udvarlójával. Ha majd számon kéri tőle a viseletét, akkor fölteszi előtte a döntő kérdést: szeretsz, nem szeretsz? Ha nem szeretsz, legalább megbecsülj.

Helyesen számított. Az első alkalommal megfogta Sarolta. — Mi leli magát? Miért tér ki előlem? Mért mutatja az egész világnak, hogy nem kellek?

— Semmi se lel. Csak nem akarok többet a bolondja lenni. Eléggé tisztában van velem, tudhatja, hogy ez mit jelent.

— Azt jelenti, hogy bolondot tesz magából. Azt jelenti, hogy nem ismer. Mért nem akar továbbra is barátom lenni?

— Azért, mert én magának csupán barátja lenni nem tudok. Nem kell röstelkednem, hiszen ugy is tudja, szeretem . . . .

— De az nem tapintatos magától, hogy már annyira érezteti velem, hogy már megunt vagyok.

— Ime a tévedés, még mindig szeretem.

Itt aztán megzavarták a beszélgetésüket. Nem jutott hamarosan újra hozzá. Pedig, hogy azt a döntő kérdést megtegye, arra vágyódott a lelke. Tán a klubjában sem hagyta volna magát annyira elragadtatni, ha amugy is nagy izgatottsága nem unszolja. Így aztán kipirulva, fölmelegedve állott a terem közepén, mikor egy fiatal ember megszólalt:

— Fiuk, ki jön el Kabosékhoz? Ma van a fogadó napjuk.

— Gyerünk, felelt legottan.

— Mondd anarchista barátom, a Kaboséknak is el kell pusztulniok a te nagy világfelforgatásodban?

Nem is méltatta feleletre az izetlen tréfálkozót. Már akkor fogva tartotta minden gondolatát a másik szerelme a leány. Mily dicső, mily fenséges lenne az, egymás oldala mellett haladva, egymástól erőt, kitartást kölcsönözve, munkálkodni az emberiség boldogságára. Bátorságot meríteni az imádott nőből, mikor a lelkesedés megcsappan. Vigaszt nyerni édes csókban, ha az ellenség fegyvere nagyon is erősen sért. De hátha nem? Hátha csak gát lenne a leány az életezélja közt és közöttte. Csak fék, mely visszatartaná. Elpuhulva a kényelmes, boldog családi életben, vajjon maradna-e bátorsága kiállani a harc-térre? Vajjon le tudna-e mondani mások boldogságáért a magáéért? Elüzte magától az aggasztó gondolatokat. Most csak várja a feleletet nagy, határozó kérdésére.

Nehezen férközhetett hozzá a házi kisasszonyhoz. Akkor is minduntalan zavarták a beszédüket.

— Eljöttem Sarolta, hogy azután, a mit mondtam, meghallgassam a feleletét.

— Mire feleljek? Nem emlékszem, hogy kérdezett volna valamit.

— Ugy, hát kérдем most. Szeret-e, vagy sem? Utasítson el, fogadjon el, de féluton meg nem állok.

— Várjon; mielőtt felelnék, hadd tegyek én is egy kérdést, magáról azt beszélik, hogy szocziálista. Valami nagy fel-

fordulást akar előidézni. Anarchista gondolatokkal járkal. Vagy mit tudom én, micsoda más örültséggel? Ep az előbb említette valaki, hogy csak az imént szónokolt a klubjukban. Igaz ez és mit jelentsen?

— Igaz Sarolta. És főképen azért akarnám magát az oldalam mellett látni, mert a maga melegen érző szive, fenkölt gondolkozása csak buzdítani tudna munkámban.

— Mi az a maga munkája? Mondja el röviden, pontosan.

— Az elnyomott tömegem akarok segíteni, hogy érvényre jusson az elnyomott egyén. A nyomort akarom enyhíteni, eltüntetni, hogy boldogságnak adjon helyet. Szabadságot akarok adni mindenkinek, hogy egyenlőek legyünk mindannyian.

— Nagyon szép. És hogy akarja ezt véghez vinni?

— Szép szerével, vagy ha másképp nem lehet, erőszakkal.

— Helyes. Most már felelek. Először is azt, hogy szerelmes magába nem vagyok. Azért nem keli busulni. Alig hiszem, hogy én egyáltalán képes volnék szeretni. Hanem nagyon praktikus vagyok. A maga személye nekem eléggé rokonszenves. A viszonyai olyanok, hogy az enyémieknek megfelelőnek. Szívesen leszek a felesége, hanem akkor a világboldogításról le kell mondania. Nem szándékom háromszínű kórdával a vállamon, vörös zászlóval a kezemben lelövetni magamat a... a szenesember meg az utczaseprő miatt. Ha megmarad szépen ügyvédnek, úgy hadd legyen belőlünk egy pár.

A fiatal ember hátra tántorodott. A kísértés erős volt. Hiszen olyan végtelenül szerette a leányt. És most az övé lehetne. Megjelent előtte a jövő képe: családi tűzhely, szeretett nő, az angyalfejű gyermekek. És világosság támadt a szemei előtt. Majd hirtelen elborult előtte minden. A szürke félhomályban szegényes szobában, rozoga ágyon feküdt haldokló anyja. Ő volt vele csak egyedül. És a világ egész nyomorúságát, fájalmát érezte a szívében. Feltekintett a leányra, a ki nyugodtan, mosolyogva várta feleletét. Olyan biztosra vette a dolgát. A fiatal ember megfogta a kezét, ajkához emelte, aztán csöndesen azt mondta neki: Áldja meg az Isten, Sarolta!

Künn a téli éjszakában metszően fujt az északi szél. A mérhetetlen hideg égboltozaton fázósan reszkettek a csillagok. Felnézett hozzájuk.

— Éjszaka! De már látom, látom pirkadni a hajnalt. Felhát előre, új küzdelemre. Bezárva mögöttem a mult. És most emelkedik a pálya a szédületes magasságig.

Gyors léptekkel indult el a munkásnegyed felé,

együttel előre, és

lengve szegényes szobában, rozoga ágyon feküdt haldokló anyja.

Feltekintett a leányra, a ki nyugodtan, mosolyogva várta feleletét.

Ő volt vele csak egyedül. És a világ egész nyomorúságát, fájalmát érezte a szívében.

Feltekintett a leányra, a ki nyugodtan, mosolyogva várta feleletét.

Páter Naplopó titkos gondolatai.

Azt mondják, hogy mi, papok gonoszak vagyunk. Hát ez már csak olyan ráfogás. Nem mi vagyunk gonoszak, hanem azok, a kik bennünket bűnbe csábítanak: *a szakácsnék és a szobalányok*. Teremt' ucsese ezek a fehérnépek soha se maradhatnak békességbe. Sokszor mondom is nekik: Lányok, lányok, csöndbe legyetek mán, mer nem juttok a mennyországba, de mindannyiszor viszszavágják: Asszonyok vagyunk már mi, Tisztelendő Uram, *hisz jól tudja a Tisztelendő Ur.*

*

— Unatkozom, szólok a mi nap egyik fiatal kollegámnak, mit csináljak?

— *Olvasd a zsoltárokat, feleli a kollegám.*

— Nem, mondom neki, inkább *megolvasom a fehérnépet odakünn.*

*

No má unalmamba megin nótákat faragok mint a multkor. Itt van la:

Gonosz az én Jutka tyányom,

Gonosz vagyok magam is...

Hej, haj, hajrá-rom, hajrá-hajrá-hajrá-rom...

No, de má nem csinálom tovább, mer megin kiírnak az ujságba, oszt elcsap a püspök.

*

Adta lelke teremtette, fölemelték a szegény papok fizetését 800 forintra. Lesz multság Baranyában. De hol is költsük mi el azt a sok pénzt, hiszen akkor se tudtuk elkölteni, a mikor még nem volt fölemelve fizetésünk. — Jutka, Marcsa, Fáni, Panna, lelkeim, lesz multság Baranyában. Iszunk!

*

— Te vén naplopó, szól nekem egy régi barátom, fölemelték a fizetésedet, mit csinálsz majd azzal a sok pénzzel?

— Mit-e? mondom neki, hát azt, hogy kevesebbet lopom a napot, több pénz lesz a mulatozásra. Aztán Isten szent nevébe a börzén is kezdek most játszani, arra is kell.

— Na, hogy gazficzkó vagy, feleli rá, azt tudtam régen.

Miért?

Irta: Zempléni Árpád.

*Miért is élek én a világon,
Ha bálványait nem imádom!
Ha egyezni velök nem tudok,
S kegyelmökbe véggép nem jutok.*

*Ez az élet bü és félelem,
Fényes harmat ingó levelel,
Sorsa fényl'ni s bukni percz alatt,
Szaporitni ott lenn a sarat.*

*Embertársim vannak elegen,
A ki nem ellenség, idegen.
Miért is élek én a világon.
Ha annyi közt nincs egy barátom.*

*Nem sirtak még oly bús könnyeket.
Mint ha egyszer majd én könnyezek.
Kiapad a szemem utána,
Meghasad a szivem buvába.*

Külömfélék.

Rendelet

Vác városa közönsége részére.

Ezennel kihirdették, hogy

1. A piros nyakkendő viselése a város területén tilos. A város területén kívül csakis rendőri igazolvánnyal ellátott egyének viselhetnek piros nyakkendőt.

2. Széles karimájú kalapok a forgalomból kivonatván, figyelmeztetik a város közönsége, hogy az ilyen kalapok viselése törvénybe ütköző.

3. A ki e rendeletnek eleget nem tesz és annak §§-ait áthágja, 50 frt pénzbüntetésre, elzárásra és kitolonczozásra ítéltetik általam.

Kelt Váczon, 1898. május hó.

A rendőrfőkapitány.

Uri bárgyuságok. A polgári lapok örömmel jelentik, hogy Zemplén vármegye előkelő hölgyei csoportosulnak és együletet alakítanak a szoczializmus kiirtására. A dolgot egészen komoly ábrázattal csinálják, mintha csak a haza megmentéséről volna szó. Az egyesület népkönyvtárakat alakítana és ezekben a népkönyvtárakban fizetett bolondjankók hirdetének, hogy milyen veszedelmes is az a szoczializmus, milyen istentelen és hazafiatlan elemek a szoczialisták, a kik nem

akarnak egyebet, mint gyujtogatni, rabolni és embert ölni. A bodrogi „előkelő” hölgyek bárgyúsága bennünket cseppet sem bosszant, mert jól tudjuk, hogy az ő tettükön csak nevetni fognak a szocialista földművesek és egyetlenegy sem iratkozik be a sötétség és butaság szellemét terjesztő ugynevezett népkönyvtárakba, hanem igen is egy jót mosolygunk rajta, hogy mi mindent kieszelnek ezek a jó hölgyek, a mikor arról van szó, hogy a mai düledező társadalom köveit összetartsák még valahogy, hogy uralmuk tovább tartson. Reméljük, a bodrogi „előkelő” hölgyek tettét követni fogják más vármegyék asszonyai is és lesznek olyan szivesek, hogy bennünket állandóan kedélyes hangulatban tartsanak országmentő tetteiknek a burzsoá lapokban való híresztelésével.

Munkásbalesetek. Ha az ember figyelemmel kíséri a napilapokat és végigolvasva a rendőri rovatot, észreveheti, hogy nem mulik el egyetlen nap sem a nélkül, hogy munkásokkal ne történjék valami szerencsétlenség, a mely többnyire halálos kimenetelű. Már az újságolvasó publikum annyira megszokta az ilyen eseteket, hogy fel sem tűnik neki s az újságírók ezt tudva, sűrű apró betűkkel nyomatják ki az ilyen híreket, mint olyanokat, a melyeknek semmi különös érdekességet vagy fontosságot nem tulajdonítanak. Nagyon szenzációs balesetnek — tömeges balesetnek — kell annak lenni, ha arra kerül a sor, hogy egy-két hasábot megeresztenek az igen tisztelt burzsoá újságírók lapjukban. De ilyenkor is nem a való tényállásban írják meg az eseményt (mint egyáltalában mindent), hanem elferdítve. Azt írják, hogy a baleset okozói a munkások voltak, legrosszabb esetben a munkavezető vagy a pallér. De az nem jut eszükbe, hogy mélyebben is kellene a dologgal foglalkozni és kutatni azt is, miben terheli felelősség az építésmérnököt, a vállalkozót vagy pláne a hatóságot, a mely véghetetlen könnyelműséggel adja meg az építésekre az engedélyt, jóformán meg sem vizsgálván a talajt és így gyakran süppedő talajra építik a fundamentumokat. Ezek a szerencsétlenségek a legutóbbi hetek eseményeiből jutnak eszünkbe, de ezuttal nem csak az építkezésnél történő szerencsétlenségekről szólunk, hanem általában a gyárakban, műhelyekben előforduló balesetekről is. A gyárvezető gondatlansága igen gyakran volt már okozója olyan balesetnek, a melynek számos emberélet esett áldozatául. Ilyen megrázó baleset történt a napokban Aradon, mint az „*Új világ*”-ban olvassuk. Murvay László a villamos világító vállalatnál végezte teendőit és éppen villamos lámpák póznáit festette, a mikor a megindított villamos áram lekapta a létráról és a földre taszította. A szerencsétlen ember rövid kinszenvedés után, még mielőtt orvost hoztak volna, meghalt. Kiderült, hogy a baleset azért történt, mert a villamos áramot egy órával előbb indították meg, mint kellett volna. A szerencsétlenül járt szegény özvegy anyját hagyta hátra. Vajjon ki fog most törődni a szegény özvegy asszonnyal, a kinek egyetlen

len gyermeke, kenyérkeresője volt és vajjon kit fognak ismét felelősségre vonni a szegény munkás halálát okozó szerencsétlenségért. Előszednek megint egy másik munkást és őt mondják a baj okozójául. Hanem a gyárvezető, a vállalkozó vagy a tulajdonos, a kinek kötelessége volna a felügyeletet a gyárban kellőképpen gyakorolni, szépen ki fog kezmelegni a bajból és másnap ismét csak olyan vigan fogja számlálni a busás bevételt, mintha semmi sem történt volna. Ezek az égbekiáltó igazságtalanságok pedig gondolkodóba ejtik a munkásokat és még szívósabban ragaszkodnak ahhoz az elvhez, hogy a munkások sorsán csak a munkások segíthetnek és csak a szervezkedés az egyedüli mód, hogy olyan törvényeket hozhassanak létre, a melyek kizárják az ilyen gyakori szerencsétlenségek megtörténtét és szigorú büntetéssel sujtják azokat, a kiknek a munkás élete olyan nagyon olesó.

Éhség. Olaszországban kiütött a forradalom a kenyér árának hallatlan emelkedése miatt. Milanóban, Rómában és több olaszországi városban az éhező emberek az utcákon torlaszokat emelnek, hogy megvédelmezzék magukat a katonák golyóitól és hogy szembeszállhassanak a katonasággal. Golyók dördülnek egész Olaszországban. A katonaság a népre lövöldöz és iszonyu mézárást visznek véghez a felkelők is. A táviró-oszlopokat ledöntik, a telegráf-drótokat elvágják, az apácza és pap-kolostorokat elfoglalják és rabolnak, pusztítanak mindenfelé. A nép már megelégette a rémitő kizsákmányolást és fellázadt, hogy véget vessen a hatalmasok uralmának, a kik őt nyomorba, éhségbe döntötték. Ime, mit eredményez, milyen borzasztó vérontást a hatalom lelketlensége és gonoszsága. A nép nem kíván egyebet, csak kenyeret és a hatalom egyre jobban srófolja a fogyasztási vámokat. Igazán érthető, hogy ilyen igazságtalansággal szemben csakis ilyen erőszakos eszközökkel felelhet az olyan nép, a mely még nem ismeri a szociáldemokrácia elvét és nem tudja, hogy az igazságtalansággal és gazsággal szemben csakis a népnek szervezkedése segíthet, nem pedig a vérontás. Mert igaz, hogy az a borzasztó pusztítás egy kissé megrendíti a hatalmasok állását, de nem elég ahhoz, hogy a nép jogokat és jólétet vivhasson ki magának. Jogokat és jólétet csak szívós szervezkedéssel és összetartással vivhat ki a nép és így teremtheti meg részére a boldogabb jövőt, a melynek elérésére a szervezett szociáldemokraták folyton megtesznek mindent teljes erejükből.

A naptár szeszélyei. Aligha ismeretesek a naptár következő szeszélyei: október mindig ugyanazzal a hétköznappal kezdődik, amelylyel július, december azzal, amelylyel szeptember. Február, márczius és november mindig ugyanazzal a hétköznappal, május június és augusztus mindig mással kezdődnek. Szökőévben ez a rend megbomlik. Az évszázad nem kezdődhetik szerdán, pénteken vagy szombaton. Az év ugyanazzal a hétköznappal végződik, amelylyel kezdődött. A régi naptárt 28 évig kell megőrizni, hogy újra használható legyen.

Meddig élhet minden ember? Egy angol tudós nemrég felolvasást tartott arról, hogy meddig élhet minden egészséges ember. A bölcs ánglius kisütötte, hogy csak a következő szabályok szemmel tartása mellett élhet 100, 110, esetleg 120 évig is minden egészséges szervezetű ember.

1. Ne izgassuk föl magunkat soha, ambícióinkat mérsékeljük és ne lelkesedjünk.

2. Rendesen éljünk, evésben, ivásban ne legyünk mértéktelenek. Zsíros husokat együnk, mert a zsiradék megakadályozza a betegségek fejlődését.

3. Szeszt ne igyunk soha. A szesz még csekély mértékben is méreg.

4. Ne éjjelezzünk.

5. Éjjel az ablakokat hagyjuk nyitva alvó szobánkban, hogy friss legyen a levegő mindig és szénóxyd ne képződjék.

6. Léghuzamban ne járjunk.

7. Tulságos sokat ne dolgozzunk.

8. Munka után nagy pihenéseket tartsunk.

9. Minden hónapban több napon át pihenjünk és ne dolgozzunk.

10. Minden egyébben legyünk mértékletesek.

11. Gyakran keressük föl az erdőt, mezőt, hogy ózont szivhassunk be.

12. Poros vidékeket kerüljük.

Mi csak azt mondjuk a bölcs tudósnek, hogy szép az nagyon, a mit mond, hirdet és leír, de aztán adjon időt is rá a tudós ur és tehetséget, hogy mindezt a szabályt megtarthassuk, mert a mai társadalom keretében ez aligha lehetséges másnak, mint a nagy uraknak.

Saskörmök között. Vakmerő bátorságnak adta tanujelét egy olasz ficzkó, Renao Mossea Aostából. A fiu Jarin vadászszal együtt kiszimatolta, hogy a Montblanc-hegy keleti falán kőszáli sas fészkel s három napi keresés után a fészket meg is találták. Lesbe álltak, de mert a sas estig se jött, a fiu rászánta magát, hogy kötél segélyével leerészkedik a fészekbe. Egy kiugráson megerősítették a kötelet és a fiu csupán egy havasi bottal fölfegyverkezve leerészkedett a 40 méternyi mélységben a sziklafalon levő fészekhez, amelyben két nagy tojást lelt, melyeket magához vett. Ebben a pillanatban hatalmas sas közeledett a fészekhez, mely a vakmerő ficzkót megtámadta. A fiu ügyesen védekezett a dühös madár ellen, míg azt a föntálló vadász egy alkalmas pillanatban lelőtte. A vadász erre fölhuzta a fiut, kit a sas jól megkarczolt ugyan, de komolyabb baj nem történt. A vakmerő ficzkó egy izben már három tojást, máskor meg két fiókot hozott ki kőszáli sasfészekből, anélkül, hogy hasonló támadásnak kitéve lett volna.

Gazdaság.

A szőlők permetezése.

A hol a szőlőben a peronoszpóra még most is, mikor ismerjük az ellene való biztos védekezést, jelentékeny kárt okoz, ott már egyenesen a gazdát lehet hibáztatni, ki tudatlanságból, hanyagságból, vagy okatlan takarékoskodásból mulasztja el a permetezést. Ha számba vesszük a permetezéssel járó költségeket, akkor azt mondhatjuk, hogy a ki csak azért nem permetezi szőlőjét, mert rösteli a kiadást, krajezárokért forintokat tesz koczára. Mert egy kataszteri (1600 □ öles) hold háromszori permetezése, minden költség beszámításával, alig kerül 15—20 frtba, ellenben a termés megérhet 200—300 forintot, vagy még többet is: De nemcsak az évi termés és jövedelem elvesztése eredménye az okatlan takarékoskodás, tudatlanság vagy hanyagságnak, hanem az is, hogy a peronoszpóra nagyon elhatalmaskodik, az elszáradt levélzet következtében a vesszők nem érhetnek ki, még a következő termés is hiányos lesz, sőt több a tőkék is kiveszhetnek.

A rézgáliczos oldat vagy a bordói lé, a mint másképp nevezik, miután Bordó nevű francia városban először tettek vele kísérleteket, olyan biztos szer a peronoszpóra ellen, hogy csak ott nincs foganatja, a hol az oldatot rosszul készítik el, vagy nem permeteznek vele kellő időben.

Az oldatot legegyszerűbben úgy készítjük el, hogy egy hordóba, melynek az egyik oldala ki van verve, egy hektoliter (100 liter) vizet töltünk, a melyből kimérünk két kisebb edénybe néhány litert és az egyik edényben egy kilogramm oltatlan vagy két kilogramm oltott meszet, a másikban pedig egy kilogramm réz- vagy kékgáliczot föloldunk. Ha gyorsan akarunk oldatot készíteni, akkor a gáliczot meleg vízbe tesszük. Azután szűrjük át, nehogy darabos részek kerüljenek az oldatba, melyek a gépet behegesztik és rontják, a hordóba visszatöltjük előbb a meszes vizet, megkeverjük és rá a rezészet és ismét erősen összehabarjuk. Az ilyen oldatot egy százalékosnak vagy egy perzentésnek hívják. Ha a mészből két kilogrammot (oltottból négyet) és a rézgáliczból szintén két kilogrammot veszünk 100 liter vízhez, akkor az oldat két százalékos; ha mindegyikből 3—3 klgr., akkor meg három százalékos.

Miután a rézgálicz öli meg a peronoszpóra csiráit, a mész csak arra való, hogy az oldat jobban tapadjon a levelekre, hogy az eső könnyen le ne mosassa és hogy a gálicz a leveleket le ne perzselje. A gálicz vásárlásánál ne az olcsóságra, hanem a jóságra nézzünk. A jó gálicz színe szép kék, az olcsóbbé, mely a vasgáliczczal van hamisítva, zöldes.

A permetezést e célra készített géppel végezzük, mely nagyon finoman szórja az oldatot. A sokféle gép közül eddig legjobbnak bizonyult be a Vermorel-féle Eclair nevű. Drágább a többinél, de jósága, tartóssága tulatesz az olyan olcsó hus-féléken. — Hogy hányszor kell a szőlőt permetezni, azt a szükség határozza meg, vagyis a peronoszpóra föllépte. Rendesen háromszor szokás permetezni. *A fő az, hogy az első permetezéssel nem szabad addig várni, mikor már a peronoszpóra mutatkozik, mert akkor már az eredmény hiányos.*

Az első permetezés ideje a május második felében, vagyis a virágzás előtt van; a másodiké a virágzás után, a harmadiké július vagy augusztusban. Az első permetezéshez, a hol többször permeteznek, egy százalékos, a többiekhez két százalékos oldatot használnak. De a ki az első permetezést elmulasztotta, annak mindjárt két, sőt ha a peronoszpóra erősen mutatkozik, három százalékos oldatot kell készíteni.

A gép kezelése könnyű; csak arra ügyeljünk, hogy mielőtt a gépet megtöltjük, az oldatot a hordóban jól keverjük föl; a permetezést pedig, hogy finoman essék, ne igen közlőrl és úgy irányozzuk, hogy az oldat nemcsak a levelek felső lapját borítsa be, hanem az indákra és utóbb a fürtökre is kerüljön belőle.

Esős időben ne permetezzünk és ha a permetezést, mielőtt megszáradt volna, eső éri és lemossa, újra permetezzünk.

Esős, meleg idő legkedvezőbb a gombaszaporodásra, olyankor gyakrabban is kell permetezni.

MEZ

Bu

TART

b

It

V